

sal közölt adataiból tudjuk (Abonyi Lajos: Az Abonyi régi társaságról) a szintársulatot a birtokosság hívta meg és megállapított belépő díjak helyett önkéntesen felajánlott adományokkal támogatták és pedig oly bőkezűen, hogy Kolozsváron kívül alig volt máshol olyan jó dolga színjátszó társulatnak, mint a kis Abonyban. A színművészet pártolói élén Szily István kir. tanácsos állott, aki a szintársulat számára, amelynél Keszy működött, Kotzebue húsz vígjátékát fordította magyarra és maga is írt egy »Kódorgó éhes« c. színdarabot, amelyet Abonyban elő is adtak.

A szabadságharc leveretése utáni időből nincs adatunk arról, hogy Abonyban szintársulatok fordultak volna meg, valószínű azonban, hogy Keszynek a környék községeiben játszó társulata nem került el, hiszen őt fiatalkori emlékek fűzték Abonyhoz. A város fiatalsága szervezkedett 1850-ben műkedvelő társulattá, Batternay Imre 1848—49. országgyűlési képviselő igazgatósága alatt, a magyar nyelv ápolásán kívül honvéd árva és özvegyek és az oroszok által fölégetett Losonc városa károsultjainak segítése volt a céljuk, amelyeken a közönség hathatósan támogatta őket. Bárány Orczy György 1851-ben az abonyi műkedvelőknek ajándékozta újszászi kastélyának régi, házi színpadát összes díszleteivel. 1863-ban Antos János 1848—49-es vezérkari alezredes igazgatása alatt 24 előadásra szervezkednek az abonyi műkedvelők. Új díszleteket festetnek a Nemzeti Színház festőjével. A társulat rendezője Abonyi Lajos, legjobb erői gróf Szapáry Istvánné sz. Ráday Biri grófnő és Molnár Pál abonyi ref. tanító voltak, több előadásukat végignézte Lendvay, Szerdahelyi Kálmán, Bognár Vilma (később Balázs Sándorné), Bognár Adél pedig közreműködésükkel tüntették ki az abonyi műkedvelő színpadot.

A múlt század hetvenes éveiben épült föl az első színpad Abonyban. Laczkó Bertalan építtette kis vendéglője udvarán, a csinos kis színpad teljesen körülvárták a vendéglő és melléképületei; ez döntötte el sorsát, mintegy húsz évi fennállás után a hatóság tűzveszélyessége miatt lebontatta. Színpadán az itt időző társulatoknál Ujházi Ede, Tamássy József, Németh József és Tollagi Adolf vendég szerepeltek.

A színház nélkül maradt művészetkedvelő kis városnak a Nemzeti Színház művészei jöttek páratlanul álló önzetlenséggel segítségére, ugyanis az 1893-ban Lukács Gyula kezdeményezésére Abonyi Lajos elnökelete alatt megalakult színpártoló egyesület meghívására, Abonyi Gyula buzdítására a Nemzeti Színház több tagja, június végén, a Nemzeti Színház szezonjának lezárása után Mihályfi Károly igazgatása alatt lerándult Abonyba és három előadást tartott. A résztvevők fellépti díjakra való igényükről is lemondottak és előadásaik összes bevételét a felépítendő színpad költségeire ajánlották föl. A színművek csaknem ugyanazon szereposztásban kerültek színre, mint Budapesten. A mellékszerepekben pedig a színitanoda jelesebb növendékeinek engedtek érvényesülési teret, akik közül szintén többen állanak ma legjelesebb művészeink sorában. Az 1897-ig évente megismételt előadásokon Csillag Teréz, Lánca Ilka, Helvey Laura, Szacsavayné, Palotai Piroška, Keczeri Irén, Maróthy Margit, Meszlényi Adrienne, V. Molnár Rózsi, Nógrády Jolán, Györgyné, Baróthy Irma, Abonyi B. Aranka, Náday Ferenc és Béla, Mihályfi Károly, Dezső József, Zilahy Gyula, Császár Imre, Odry Árpád, Hetényi Béla, Körösmezey Gusztáv, Pálffy György, Faludi Antal, Paulay Ede, Narcisz, Latabár Kálmán és még mások vettek részt.

Lukács Gyula és a színpártoló egyesület agilis titkára, Véli Miksa fáradoztak az előadások technikai nehézségeinek elhárításán. Az első évben még a város háza udvarán vert hatalmas sátor volt az előadások színhelye, a második évben készen állott az egyszerű, de tágas színpad, térszínpadával, a harmadik évben öltözők, páholyok készültek és zártszékülések, ugyanezen évben vásárolta meg az abonyi színpártoló egyesület egy történelmi előképeket bemutató budapesti főúri műkedvelő előadás művészi díszleteit, ezek megfelelő felhasználására zsinórpadlást emelt a színpad fölé, amelynek gerendázatáról a harmadik előadás zárójelenetében az abonyi közönség hálája jeléül rózsasző hullott a közreműködő művészekre. A díszleteket még két polgári és egy parasztszoba díszletének beszerzésével tették teljessé. A Nemzeti Színház művészein kívül Kiss Pál.